

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

מדוע דוקא במצות ואהבת כו' כתוב, אני ה'

איך הבריאה מורה על יחוד ה'

(יט, יח) ואהבת לרעך כמוך אני ה'. <sup>1</sup>הענין, דאמרו במדרש תמורה (פרק ג), כשם שהבגד מעיד על האורג והבנין על הבנאי, כן העולם מעיד על השם יתברך. והרצון, שסידור הנראה בהרכבת דברים רבי המציאות, אשר כולם בכלליותם מתאימות אל קשר אחד, שכל יסוד שופע בחבירו, ומה שחסר זה משלים זה, ובצירוף הפרטים יושלם המין, ובצירוף המינים יושלם הסוג, ובצירוף הסוגים יושלם הגדר, ובצירוף הגדרים יושלם המציאות, אשר מאלפי אלפים סוגים שונים משפיעים אחד בחבירו, וכל אחד נתמלא בהעדר של חבירו, וכל חומר מורכב יתבטל מהרכבתו, ויתפשט אל היסודות, ויחזור וילבש צורה אחרת חדשה ובהירה, וכמו שרואים אנו, כאשר בימות החורף יחזרו כל

<sup>2</sup>[יח] (יט, יח) "לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'". ויש לדקדק, מדוע כאן במצות אהבת לרעך כמוך כתוב אני ה', ומבאר המשך חכמה, בהקדים מה שאמרו חז"ל במדרש תמורה (סוף פרק ג), [מובא באוצר מדרשים – אייזנשטיין] וז"ל "מעשה שבא מין ואמר לרבי עקיבא, העולם הזה מי בראו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אמר לו הראיני דבר ברור, אמר לו למחר תבא אלי, למחר בא אצלו אמר לו מה אתה לובש, אמר לו בגד, אמר לו מי עשאו, אמר לו האורג, אמר לו איני מאמינך הראיני דבר ברור, אמר לו ומה אראה לך, ואין אתה יודע שהאורג עשאו, אמר לו, ואתה אינך יודע שהקדוש ברוך הוא ברא את עולמו, נפטר אותו המין, אמרו לו תלמידיו מה הדבר ברור, אמר להם בניי, כשם שהבית מודיע על הבנאי והבגד מודיע על האורג והדלת על הנגר, כך העולם מודיע על הקדוש ברוך הוא שהוא בראו, ישתבח ויתעלה שמו לעד ולנצח נצחים, אמן ואמן נצח סלה ועד" עכ"ל מדרש תמורה.

ויש לדקדק, מדוע אמר רבי עקיבא דוקא את ענין הבגד והבנין, ולא דבר אחר כגון כלי שעשאו אומן וכדו'. ומבאר המשך חכמה דכונת רבי עקיבא להוכיח ענין עמוק מאוד. דהנה יש בעולם דבר מופלא, שיש סדר מופלא לאלפי אלפים פרטים, שמצטרפים יחד למציאות אחת, שהעולם נברא מארבעה יסודות, אש אויר מים ורוח, ויש בעולם דבר נפלא שכל יסוד שופע ביסוד חבירו, ומה שחסר ביסוד זה, משלים יסוד זה.

ועוד דבר נפלא יש, שבצירוף פרטים יושלם המין, כגון כמה מיני בהמות דקות, יושלם מין בהמה דקה, וכן על דרך זה בכל דבר ודבר בעולם.

## פרשת ואהבת לרעך כמוך

(ויקרא יט, ) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך  
אני ה':

פסקאות: יח - כד



[יח]

(יט, יח) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה':

<sup>1</sup> [יח-כא] [כיון שדבריו ארוכים מאוד, ראינו לנכון להקדים כאן את תמצית דבריו, ובזה יאירו לנו דבריו ממש].

תמצית דבריו בפסקאות יח – כא: האמונה ביחוד ה' יסודה בד' דברים: א. שה' הוא יחיד ומיוחד בתכלית היחוד. ב. שברא את העולם, ולא נברא העולם מעצמו. ג. שבראו ברצונו ולא בהכרח. ד. שמשגיח על ברואיו ומשלים שכר לבוחרים בטוב. ועל ידי הברואים בעולם אפשר להוכיח את כל הד' דברים הללו. דהנה א. העולם שמורכב מאלפי אלפים פרטים שמחוברים יחד בצורה נפלאה, הוא הוכחה שה' אחד, לכן כל הפרטים מתייחדים לאחד. ב. ובעלי החיים שאינם מתהווים אלא על ידי חיבור זכר לנקבה, וה' הטביע בהם להוות עוד דורות, זה מורה שה' ברא העולם מחדש. ג. וממין האדם בכללותו שנברא בבחירה, שהיא צלם אלוקים, דלא כבעלי החיים שמונהגים אחר טבעם, זה מורה שה' ברא את העולם מרצונו ובבחירתו. ד. ועם ישראל מורה על השגחת ה', על ידי מתן תורה, שהיה גילוי הארת ה' ופרנסם ארבעים שנה במדבר. וכן השגחתו על עם ישראל בכל הגלויות עד היום הזה. ועל פי זה מובן מדוע במצות ואהבת לרעך כמוך כתוב אני ה', כיון שכל איש הישראלי הוא עדות לכל הד' דברים הנ"ל, לכן ראוי לאיש הישראלי לאהוב כל אחד מישראל כמוך, כי אני ה', פירוש כיון שעל ידי רעך-כמוך, יש עדות על כל הד' דברים הנ"ל, בשביל זה ראוי לך לאהוב כל איש ישראל כמוך.

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

חומר, כולל כל השלמות, נעדר הגדרים והתוארים אשר לא יתכן בו סידור, כי אין בו חלקים וגדרים ואינו צריך סבה להיותו, כי הוא מחויב המציאות, ומציאות כל הנבראים תלוי בו לבדו, כי המקרה לא יסודר והמקרה לא יתמיד, ובזה האופן תעיד הבריאה על הבורא יתברך<sup>3</sup>.

[יט]

איך בעלי החיים מורה על בריאת העולם, ומדוע אמר רבי עקיבא דוקא את המשל של הבגד המורה על האורג

אולם<sup>4</sup> נוסף בהרכבה של בעלי החומר, אשר פושטים צורה

הצמחים ויבול האדמה אל בטן האדמה, והמה ימלאו עטיני האדמה דשן, ומן כל הנאכל אל החי יעשה זבל, ובזה תחלוף חיל, ובימי אביב תפריח כל פרי ותעדה כלבוש הארץ, ככה בזה הכדור הפרטי, וכן מתאימים כל הכדורים, הממלאים כל חלל המציאות, כי זה באמת שלמות ההיולי, להיות פושט צורה ולבוש צורה. ועל זה אמר בריש קהלת, אחרי דברו מהמציאות שתחת הגלגל, איך הוא מתחלף ושב לאיתנו, והאלקים יבקש את נרדף (ג, טו), פירוש רדיפת המורכבים והשתנות הצורות אשר ילביש ההיולי, כל זה הסדר הנפלא יאמר כי יש אלקים בארץ, אשר הוא סידר אותם באופן נפלא, אשר הוא אחד יחיד בלי מורכב ובלי

השלמות, נעדר הגדרים והתוארים אשר לא יתכן בו סידור, כי אין בו חלקים וגדרים ואינו צריך סבה להיותו, כי הוא מחויב המציאות, ומציאות כל הנבראים תלוי בו לבדו, כי המקרה לא יסודר והמקרה לא יתמיד, ובזה האופן תעיד הבריאה על הבורא יתברך, כי אם חלילה לא היה הבורא יחיד לא היתה הבריאה מתחברת באופן מופלא של פרטים המתחברים לאחד.

<sup>3</sup> תמצית דבריו: חיבור אלפי אלפים של פרטים בעולם, לתכלית אחת בצורה מופלאה, מורה שהבורא הוא יחיד ומציאות כל הנבראים תלויה בו.



[יט]

<sup>4</sup> [יט - המשך] אולם בבעלי החיים יש עוד דבר נפלא, מלבד חיבור הפרטים המבואר לעיל, שקיום בעלי החיים אינם מתהווים מעצמם כמו הצומח בעולם, אלא הם מתהווים על ידי חיבור זכר ונקבה, וברצונם. ובאמת יתכן בטולם אם לא יתחברו הזכר אל הנקבה, וזה דבר נפלא שהטביע בורא עולם בזכר להתחבר לנקבה ולקיים את העולם, וזה עוד דבר נפלא, מלבד חיבור הפרטים הנראה לעיל בפסקא יח.

ואם יבוא הסכל ויאמר שחיבור כל פרטי העולם אינם אלא במקרה, שהמקרה הביא את האפשרויות למציאות הנעלה, ולכן גם ביטולם הוא במקרה, והכל מקרה חלילה, תעיד לו מציאות בעלי החיים, שבודאי אינם מתהווים במקרה אלא בחיבור זכר ונקבה, ופלא הבריאה שהוא מתקיים כל הזמן על ידי רצון חיבור הזכר לנקבה, וזה יעיד על כל העולם שאינו מקרה. נמצינו למדים שיש שני הוכחות גדולות מאוד על בריאת העולם על ידי הבורא: א. חיבור פרטים אלפי יחדיו בסידור מופלא. ב. קיום העולם

ובצירוף המינים של בהמות דקות וגסות וכדו', יושלם הסוג של בהמות, ובצירוף הסוגים של כל סוגי הבהמות, יושלם הגדר של בעלי חיים בארץ, ובצירוף הגדרים של בעלי חיים בארץ יושלם המציאות, וכך על דרך זו בכל סוג וסוג בעולם של בעלי חיים או של מיני צמחים, וכדו', אשר מאלפי אלפים סוגים שונים, משפיעים אחד בחבירו, וכל אחד נתמלא בהעדר של חבירו.

ועוד דבר נפלא יש בעולם, שכל חומר שמורכב מכמה וכמה יסודות יתבטל מהרכבתו, ויתפשט חזרה אל היסודות, ויחזור וילבש צורה אחרת חדשה ובהירה, וכמו שרואים אנו, כאשר בימות החורף יחזור כל הצמחים ויבול האדמה אל בטן האדמה, והמה ימלאו עטיני האדמה דשן, ומן כל הנאכל אל החי יעשה זבל, ובזה תחלוף חיל, ובימי אביב תפריח כל פרי ותעדה כלבוש הארץ.

ודבר מופלא זה, הוא לא רק בכדור הארץ, אלא כן מתאימים כל הכדורים, הממלאים כל חלל המציאות, כי זה באמת שלמות ההיולי, היינו החומר הגולמי והיסודי של העולם, להיות פושט צורה ולבוש צורה.

ועל פי ביאור זה יש לפרש מה שאמר שלמה בריש קהלת, אחרי שדבר מהמציאות שתחת הגלגל, איך הוא מתחלף ושב לאיתנו, אמר "והאלקים יבקש את נרדף" (ג, טו), דלכאורה מה ענין זה, למה שכתב לפני כן על מציאות העולם שתחת הגלגלים, אלא כונתו, שכל דבר שחסר לו דבר, הוא מתמלא מיסוד שחסר לו, כידוע, והיינו רדיפת המורכבים והשתנות הצורות אשר ילביש ההיולי.

והנה כל זה הסדר הנפלא שכל הפרטים מתחברים לאחד, בחיבור נפלא, הן היסודות, והן המינים והסוגים, זה מורה שיש אלקים בארץ, אשר הוא סידר אותם באופן נפלא, אשר הוא אחד יחיד בלי מורכב ובלי חומר, כולל כל

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

שמירות המיניי לדעת רבינו משה, כל זה נכלל באמרו, כי כמו שהבגד שהוא הסיידור של חלקים רבים לדבר אחד ולתכלית אחד, אשר יושלם בהטרף כלליותם והוא צורת בגד, וכן הוצאת האפשריות, כי צורת הבגד היא באפשריות שלא יהיה, ומעיד על האורג, כן העולם מעיד על השם יתברך<sup>5</sup>.

[כ - המשך]

איך מין האדם מורה על בריאת העולם ברצון הבורא

אמנם<sup>6</sup> יש עוד במין האדם ביחוד ענין מורה על שלמות הבורא

מעשיו ברצונו החופשי והכלתי תלוי בזולתו, ודבר זה אין בשום נברא, שכל בעלי החיים פועלים לפי טבעם בלבד.

וכך פירשו הקדמונים את הפסוק (בראשית ג, כב) הן האדם היה כאחד ממנו כו', דלכאורה הוא תמוה, איך אפשר להשוות בין האדם לבורא יתברך, אבל הכונה היא על כח הבחירה, ואפילו המלאכים וכל הנבראים שהם בעלי שכל בלבד ולא בעלי גוף בעולם, ונקראים "השכליים הנבדלים" אין להם בחירה. וזה מה שהתכוונו חז"ל שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות (בראשית רבה נ, ד), דבוראי ה' יכול לשלוח מלאך לכמה שליחויות, אבל הכונה, שאין בו ההפכים, והוא מוכרח במעשיו בהשגתו ושלמותו לדבר שנשלח בלבד, ואין בו אפשרות לשני שליחות.

ולזה אמרו בפרק לא יחפור (בבא בתרא כה, א), "שלוחיך לא כשלוחי בשר ודם, שלוחי בשר ודם ממקום שמשלחים, לשם מחזירי שליחותן, אבל שלוחיך, למקום שמשלחין, משם מחזירין שליחותן, שנאמר (איוב לח, לה) התשלח בריקים וילכו ויאמרו לך, יבואו ויאמרו לא נאמר, מלמד ששכינה בכל מקום". ולכאורה מה התכוונו בזה, בודאי שכינה בכל מקום, אבל התכוונו, שגילוי כבוד ה' והשגתו להנבראים הוא בכל מקום בעולם, לכן אינם צריכים לבוא למקום שנשלחו משם להודיע שעשו שליחותן.

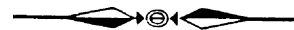
ועל פי זה יתבאר דבר נפלא, דהנה מצאנו שכתוב במשה (שמות יט, ח) "וישב משה את דברי העם אל ה'". והוא פלא, וכי צריך משה להשיב את דברי העם לה', וכי ה' לא שומע בכל מקום מה שאמרו העם. אבל הביאור בזה, דהנה המלאכים הם מוכרחים בשלמותם, אבל האדם הוא בחירי, ותמיד הוא משלים את עצמו, והשלמות שקנה בעבר אינו מורה על העתיד, כי חלילה יכול תמיד לההפך לרע, כי זה שבחר בטוב הוא רק כלפי העבר, אבל כפי העתיד הוא תמיד בחירי לבחור מה שרוצה, לכן כתוב וישב משה כו', ללמד שבחר בטוב להיות שליח לה' להביא את דברי העם ולא חזר בו.

ולובשים צורה, אשר צורת הנבראים הוא אפשרי, כמו מין הבעלי חיים, אשר לא יתהווה רק על ידי חיבור זכר ונקיבה, הלא יתכן ביטולם באפשרי, ואם ימותו כולם הלא לא יהיה עוד זה המין כלל, אם כן, אם יאמר הסכל שהמקרה הביאה האפשריות להמציאות השלמה באופן יצירה נעלית, הלא כמו שהמקרה הביאה אפשריות המציאות, כן המקרה יביא ביטולם, וזה צווח ואומר כי יש אלקים, אשר המציא האפשרות ושומר צורתם ומינם, אשר על זה אמרו זכרונם לברכה (שבת קז, ב. ועוד) שהקדוש ברוך הוא יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כנים, על

של בעלי החיים שאינם נבראים מעצמם. כל זה צווח שיש אלוקים בארץ. ועל זה אמרו חז"ל (שבת קז, ב. ועוד) שהקדוש ברוך הוא זן מקרני ראמים עד ביצי כנים, וכונתם על שמירת מין בעלי החיים.

ובזה מיושב מה שדקדקנו על מדרש תמורה, מדוע אמרו דוקא ענין הבגד והבנין, דהתכוונו חז"ל לשני דברים אלו, שהבגד והבנין הוא סידור חלקים רבים פרטים רבים לתכלית אחד, אשר יושלם בצירוף כלליותם לבגד ובנין, ועוד דבר יש בבגד ובנין, שנבנה ברצון על ידי בנאי ואורג, ולא בהכרח, לכן הבגד והבנין הוא מורה על האפשרות שזה לא יהיה, ואם הוא נעשה היה זה ברצון האורג וברצון הבנאי. ולאחר שביאר המשך חכמה בפסקאות יח – יט דברי המדרש, בא המשך חכמה בפסקאות כ – כא ליישב מה שדקדק, מדוע כתוב במצות ואהבת לרעך כמוך – אני ה'.

<sup>5</sup> תמצית דבריו: בעלי החיים אינם מתהווים בהכרח, אלא בחיבור זכר ונקבה, ומפלאי הבריאה שהטביע ה' בבעלי החיים הרצון להוליד, וזה מורה על בריאת העולם שאינו מקרי, כשם שבריאת בעלי החיים אינה מקרית. ולכן הביא רבי עקיבא את המשל של הבגד, המורה על האורג, שהבגד הוא הצטרפות של הרבה פרטים יחד, וכן אינו נעשה בהכרח אלא ברצון.



[כ]

<sup>6</sup> [כ - המשך] ולאחר שהתבאר שמהבריאה יש הוכחה על בריאת העולם על ידי בורא עולם, בחיבור הפרטים והויית בעלי החיים, עוד יש הוכחה אחרת מכלל מין האדם, שהבורא לא ברא את העולם מתוך הכרחיות כמו הצל של האדם, שהוא הכרחי לו, ולא כמו בעלי החיים שפועלים על פי טבעם ואין להם בחירה, אבל מין האדם בכלליותו יש לו בחירה, שתלוי כל

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

והשגתו להנבראים]. אשר יפלא מה שמצאנו במשה (שמות יט, ח) וישב משה ויגד את דברי העם אל ה'. אמנם זה פשוט, כי הנמצאים העליונים המה מוכרחים בשלמותם, ואם כן, כי נשלח בודאי יעשה מה שנשלח עליו, לא כן האדם, הוא בחירי, ושלמותו תמיד חדש עמו, כי מהשלמות הנקנה לו בזמן העבר, אין זה מורה על העתיד, כי הבחירה אינה יאות ליחס אליו רק מה שכבר נקנה לו, וזה בעבר ולא בעתיד, כי בעתיד יתכן אשר יבחר ההיפוך. ואם כן בכל זמן שייך ששב אל השם, השלמות שעושה עכשיו הוא אינו ענין שכבר מוכרח עליו, רק מה שתלוי בבחירתו ובחר זה מחדש. ודו"ק<sup>7</sup>.

[כא - המשך]

אין בני ישראל מורים על השגחת ה' הפרטית בעולם ועל שכר ועונש

ועל<sup>8</sup> זה אמרו (אבות ג, יד) חביב אדם שנברא בצלם, שנאמר

שה' ישלם שכר לכל בעל בחירה שבחר בטוב, מה שאין כן על בעלי חיים אין להם שכר, כי מה שעושים הכל הוא על פי טבעם מה שמוטבע בהם, והשגחתם אינה השגחה פרטית, אלא השגחה על כל המין בכללו, אבל בעלי הבחירה יש להם השגחה פרטית ממש על כל אחד ואחד.

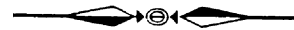
אבל ההוכחה על השגת ה' ותשלום שכר הוא רק מהמין הישראלי. וזה בשני הוכחות, האחד, מצד גילוי הארה אלוקית במתן הר סיני לעיני כל במחזה נבואה, ובנפלאות רצופות ארבעים שנה בתדירות לעיני כל, ולהספיק מזון לעם שלם במדבר, שזה לא יתכן שום דמיון כוזב, כי הרעב לא ימלא נפשו באכלו חזיונות ודמיונות לילה.

ועוד הוכחה מהמין הישראלי על השגחת ה' ומתן שכרו, מצד השגחה בישראל במשך כל השנים שדבקה בהם השגחת ה' שהם בגולה, עם לבדר ישכון, ונרדפים מכל צד ופנה, ואף על פי כן האושר האלוקי דבוק בהם, וכאשר ירווח להם מעט, הם יתגאו על כל העמים, ויתקנאו בהם כל הגויים, וישראל נעלים במדותם ובתכונתם, ואין הם מתרחקים מהיחוס שלהם למחבצתם, וקורות הנכתב בספר התורה, ועל זה אמרו חז"ל (יומא ט, ב) שזה גבורותיו של הקדוש ברוך הוא ששה אחת בין כל הזאבים מתקיימת ויותר לפלא מה שבגירושים הרבים נתקיים העם הישראלי, כי הם מגורשים ממקומם, וקיימים, וזה ממש כנס שנעשה במקדש, שאפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזין אותו ממקומו (יומא כא, א), וכמו שאמרו חז"ל (יומא כא, ב) נהי דאזיל ואתי כדיקלא, אבדורי לא מיבדר [שאפילו שהולך ובא

יתברך, אשר הבריאה ממנו אינה בחיוב כמו הצל מן האדם, רק שברא בבחירתו וברצונו המוחלט. והוא מה שמצאנו ענין הבחירה במין האדם, שתלוי כל מעשיו ברצונו החופשי והבלתי תלוי בזולתו, אשר זה אין בשום נברא, וכמו שפירשו הקדמונים פסוק (בראשית ג, כב) הן האדם היה כאחד ממנו כו'. ואף השכליים הנבדלים שללו מהם הקדמונים הבחירה. וזה נכלל במאמרם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות (בראשית רבה נ, ד), שאין בו ההפכים והוא מוכרח בהשגתו ושלמותו. ולזה אמרו בפרק לא יחפור (בבא בתרא כה, א), שלוחיך לא כשלוחי בשר ודם, שלוחי בשר ודם ממקום שמשלחים, לשם מחזירים שליחותן, אבל שלוחיך, למקום שמשלחין, משם מחזירין שליחותן, שנאמר (איוב לח, לה) התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך, יבואו ויאמרו לא נאמר, מלמד ששכינה בכל מקום. [פירוש גילוי כבוד השם,

ודו"ק.

<sup>7</sup> תמצית דבריו: מין האדם נברא בצלם אלוקים, דהיינו שיש בו בחירה לעשות כרצונו, ולא כבהמה שמתנהגת על פי טבעה בלבד, וזה מורה על בריאת העולם, שה' אינו מוכרח בטבעו, אלא בבחירה וברצון ברא את העולם.



[כא]

<sup>8</sup> [כא - המשך] ועל פי זה יתבאר היטב כונת חז"ל שאמרו (אבות ג, יד) חביב אדם שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט, ו) כי בצלם אלוקים עשה את האדם, ולכאורה מה חידשו בזה הרי הוא מפורש בכתוב, אבל כונת חז"ל היא, שעל ידי האדם בלבד אפשר לדעת שלמות השם, שברא את הכל מרצונו, שהיה בלי הכרח, שזה מורה מין האדם שהוא חופשי בבחירתו והשכלתו, אבל בעלי החיים, אף על פי שהם מוכיחים על הבורא כמבואר לעיל בפסקאות יח-יט, הם מורים רק על חיבור פרטים והויית העולם שלא במקרה, אבל לא מוכיחים שהבורא ברא את העולם ברצונו, אבל מין האדם מוכיח שהבורא ברא את העולם ברצונו, שבעלי החיים הם חיים רק על פי טבעם ללא בחירה, מלבד המין האדם, וזה הכונה בצלם אלוקים.

ומכללות מין האדם יש הוכחה על בריאת העולם על ידי הקדוש ברוך הוא ברצון, אבל עוד אין הוכחה שהוא משגיח על כל פרט ופרט, ואין הוכחה

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

התורה, אשר על זה אמרו (יומא סט ב) הן הן גבורותיו כו' שה אחת בין כו'. ויותר לפלא מה שבגירושים הרבים נתקיים, כי אם המה נגרשים ממקומם, אז המה כנס שנעשה במקדש, שאפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזין אותו ממקומו (יומא כא, א), נהי דאזיל ואתי כדיקלא, אבדורי לא מיבדר (שם סוף עמוד ב), כן הוא בישראל בגולה, דאם כי נגרשים המה לאמריקה וכו' בכל זאת איבדורי לא מיבדר, ובכל מקום בואם המה מתאחדים ונעשים קהילות ואגודות לתורה ולעבודה, בריבוי צדקות ומעשים טובים, ונתקיים בהם (שיר השירים ג, ו) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן, וזה מורה על ההשגחה הפרטיות על ישראל, שהשכינה שוכן תוך בני ישראל. ודו"ק. לזה אמר ואהבת לרעך כמוך אני ה', פירוש, שרעך כמוך מורה שאני ה'. כי הסדר והאפשירות מורה שאני נמצא, ומציאותי בלתי תלוי בזולתי, וכח הבחירה שבאדם מורה שאני עשיתי מרצון עצמי ולא נתהוה בחיוב ממני, וההשגחה שבך והארת נבואה אלקית שעליך, שכל זה מורה שאני ה', שזה שם הוי"ה מורה, שהוא ההויה ההחלטית המחויבת, ומהוה הכל ברצון מוחלט ומשגיח על הכל, ודו"ק היטב?.



(בראשית ט, ו) כי בצלם אלקים עשה את האדם, שזה הבחירה הוא רק באלקים, והרוצה לדעת שלמות השם שברא הכל מרצונו הבלתי מוכרח, וחידיש בבחירתו ברצונו הקדום המתאחד אצלו, יורה על זה מציאות מין האדם, החפשי בבחירתו ובהשכלתו, מה שלא יורה על זה כל מין הבעלי חיים, אם כי בצורתם בתכלית האפשירית מורה על מה שהוציא אפשיריותם לפועל, אך כולם מוכרחים המה, ומוטבעים בתולדותם, וזה צלם האלקים, הבחירה ורצון הבלתי מוכרח. אולם על השגחת השם יתברך בכל פרט ומפעל ומצעד, ולבעל הבחירה ישלם על כל פרט ופרט [מה שאין כן במינים המוטבעים השגחתו דבוקה במין ובכלל], על זה מורה מין הישראלי. אחד, מצד שקיבלו (מצד) גלוי הארת אלקות עליהם בהר סיני לעיני כל במחזה נבואית, ובנפלאות רצופים ארבעים שנה בתדירות לעיני כל, ולהספיק מזון לעם שקט ושליו במדבר ארבעים שנה, אשר בזה לא יתכן שום דמיון כוזב, כי הרעב לא ימלא נפשו באכלו בחזיונות לילה. ואחד, מצד השגחה הדבוקה בכל מצעדינו באומה זו מאבותינו, אשר קורתם מסופר בתורה איך ההשגחה האלקית דבקה בהם, אשר המה בגולה עם לבדד ישכון, נרדפים מכל צד ופנה, והאושר האלוקי דבוק בנפשותם, אשר אם ירווח להם מעט יתנשאו ראש על כל העמים, ויתקנאו בהם כל הגוים, והמה נעלים במדותיהם בתכונותיהם, ואינם נרחקים מיחס מחצבתם וקורות הוריהם הנכתבים בספר

ההחלטית והמחוייבת, ומהוה הכל ברצון מוחלט ומשגיח על הכל. [נראה כונתו, שכיון שרעך כמוך מעידים על הבורא יתברך, מסיבה זאת יש לך לאהוב את רעך כמוך, ששניכם עדים על דבר נשגב זה, והוא הסיבה הגדולת ביותר לאהוב את רעך, שמעיד כמוך על הבורא יתברך, ואל תאמר שחברך פחות ממך, כי בדבר הנשגב הזה, הוא ממש כמוך, שמעיד על ה' יתברך]

<sup>9</sup> תמצית דבריו: המין הישראלי מורה על השגחת ה' הפרטית בברואים, כשם שנגלה לישראל בהר סיני, ופרנסם במדבר ארבעים שנה, וכן מורה על שכר ועונש, שלמרות שישראל נרדפים ממקום למקום, ה' שומר עליהם בכל גלותם.



[כב]

כדקל, אינו מתפזר] כן הוא בישראל בגולה, דאם כי נגרשים המה לאמריקה וכו', בכל זאת איבדורי לא מיבדר, ובכל מקום בואם המה מתאחדים ונעשים קהילות ואגודות לתורה ולעבודה, בריבוי צדקות ומעשים טובים, ונתקיים בהם (שיר השירים ג, ו) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן, וזה מורה על ההשגחה הפרטיות על ישראל, שהשכינה שוכן תוך בני ישראל. ודו"ק.

ועל פי זה יתבאר מה שדקדקנו מדוע כתוב במצות ואהבת לרעך כמוך "אני ה'" דפירושו שרעך כמוך מורה שאני ה', כי הסדר של חיבור כל הפרטים, ובנוסף האפשרות שהיה יכול שלא להברא, ונברא על ידי זכר ונקבה כמבואר בפסקאות יח-יט מורה שיש בורא לעולם, ועל ידי הבחירה של האדם יש הוכחה שה' ברא את העולם מרצונו, ועל ידי המין הישראלי מוכח שיש השגחה פרטית על כל נברא בעולם. וזה הפירוש רעך – כמוך מעידים כי אני ה', ואמר שם הוי"ה, כי שם הוי"ה מורה שהוא ההויה

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

[כב]

עוד טעם מדוע כתוב אני ה' במצות ואהבת לרעך כמוך

אוי<sup>10</sup> יתכן לומר על פי בראשית רבה פרשה מא, א (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח כו' (תהלים צב, יג) מה תמרה וארז יש להן תאווה, אף צדיקים יש להם תאווה, ומה היא תאוותן, הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים מ, ב) קוה קיויתי ה'. אמר רבי תנחומא, מעשה בתמרה אחת שהיתה עומדת בחמתן, ולא היה עושה פירות, עבר דקלי אחד וראה אותה, אמר, תמרה זו צופה מיריחו, כיון שהרכיבו אותה עושה פירות. הפירוש, דגמירי, אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות [סוטה פרק קמא ח, א], והתאווה כשהיא באה מכוח החומר, הוא רק על מה שהעין רואה, הלב חומד (ילקוט שמעוני, רמז תמה). וכן אמרו (מגילה טו, א) רחב בשמה ביודעה ומכירה. אבל מה שאין עין האדם רואה, אין הלב

חומד. לא כן תאוותם של צדיקים הוא מכח השכל כי יוגבר, ויתנוצצו זהרי האלקית על הנפש, אז משתוקק אל התקרבות אלקית, ענין אשר לא יושג בעיני המוחש, וכמו שאמר (שמות לג, כ) כי לא יראני האדם וחי. וזה תאוותם של תמרה וארז, אשר לא במוחש, רק טבעו משתוקק, לכן מתאוה אל תמרה שביריחו, אף שיריחו היה בקצה ארץ ישראל, וחמתן אצל טבריה בטיבורה של ארץ ישראל באמצע. כן הצדיק, כאשר נתגבר הנפש על החומר, מטבעו משתוקק אל הרואה ואינו נראה, זה השם יתברך השלם האמיתי למקור החכמה והשלמות. אם כה אוהב האדם את עמו, כאשר נפשותם מצור אחד חוצבו, וכלם מעון לרוחניות ההשגחה העליונה, אז מטבעו אוהב בני עמו, אשר לא ראה אותם מעודו. וזה שאמר, ואהבת לרעך כמוך, פירוש, באיזה אופן, אני ה', כאשר אתה מצוה לאהוב השם יתברך, אף שאינו נראה לך, כן

נפש טהורה שהתגברה על החומר.

וגם כן תאוותם של תמרה וארז אינה תאוה מוחשית, ובזה תאוותם שוה לתאוות הצדיקים לה', שאינה תאוה המושגת על ידי חוש, אלא טבעו של התמרה משתוקק לתמרה אחרת, לכן מתאוה אל תמרה שביריחו אפילו שאינה במוחש קרובה אליה כלל, שאף שיריחו היה בקצה ארץ ישראל, וחמתן אצל טבריה בטיבורה של ארץ ישראל באמצע. כן הצדיק, כאשר נתגבר הנפש על החומר, מטבעו משתוקק אל הרואה ואינו נראה, זה השם יתברך השלם האמיתי למקור החכמה והשלמות.

ועל פי זה יתבאר היטב מדוע כתוב במצות ואהבת לרעך כמוך אני ה', לומר שיש לאדם לאהוב את רעהו, לא מתוך תאוה של ידידות וקרבה על ידי ראייה וכדו', אלא אהבה גבוהה מאוד מאוד, שנפשות שניהם מצור אחד חוצבו, ונפש כל בני ישראל כלם מעון לרוחניות ההשגחה העליונה, וכל זה יושג כאשר תגבר השכל על החומר, אז מטבעו אוהב בני עמו, אשר לא ראה אותם מעודו. וזה פירוש הכתוב, אהבת לרעך כמוך, פירוש, באיזה אופן תאהב את רעך, אני ה', באותה דרגה שאתה מצווה לאהוב השם יתברך, אף שאינו נראה לך אלא שתתוקק להתחבר לרואה ואינו נראה מחמת תגבורת השכל על החומר, כן תאהב ותוקיר נפש ישראלי הרחוק ממך, אשר לא ראית מעולם. ודו"ק.

[ומה נפלא לפי דברי המשך חכמה מה שאמרו חז"ל, שאהבת ה' ואהבת ישראל ואהבת התורה חדא היא, שהכל נובע מתגבור השכל על החומר].

<sup>10</sup> [כב] עוד טעם מדוע כתוב במצות ואהבת לרעך כמוך – אני ה', בהקדים ביאור מדרש רבה על הפסוק (תהלים צב, יג) "צדיק פתח פתחו פתחו פתחו פתחו פתחו", איתא במדרש בראשית רבה (לך לך פרשה מא, סימן א) מה תמרה וארז יש להן תאוה, אף צדיקים יש להן תאוה, ומה היא תאוותן, הקדוש ברוך הוא שנאמר (תהלים מ, ב) קוה קיויתי ה', א"ר תנחומא, מעשה בתמרה אחת שהיתה עומדת בחמתן, ולא היתה עושה פירות, עבר דקלי אחד וראה אותה, אמר, תמרה זו צופה מיריחו, כיון שהרכיבו אותה עשתה פירות" ע"כ.

ודברי חז"ל צריכים ביאור, מה ענין תאוה התמרה לדקל מיריחו, לתאוה צדיקים לה'.

ומבאר המשך חכמה, דתאוה גשמית של אדם, דהינו תאוה הבאה מהחומר, הוא רק במה שענינו רואות, כמו שאמר רבא בסוטה (ח, א), שאין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות, וכן אמרו במגילה (טו, א) על רחב הזונה, שמי שמזכיר שמה מיד נעשה בעל קרי, ואמרו שם, דזה דוקא אם הוא יודעה ומכירה, והטעם בזה, כיון שאין היצר שולט אלא במה שענינו רואות, וזה דוקא בתאוה מחמת החומר.

אבל תאוה צדיקים לה' הוא מכח השכל, כאשר יוגבר השכל על החומר, אז יתנוצצו זהרי האלקית על נפש הצדיק, ואז משתוקק הנפש אל התקרבות אלקית, ותאוה זו לא מושגת על ידי ראייה בעינים, שאין תאוה זו שייכת כלל לראייה מוחשית, וכמו שאמר הכתוב (שמות לג, כ) כי לא יראני האדם וחי. וזה כונת חז"ל שהצדיקים מתאווים לה', היינו תאוה עלאית שיכלית של



# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך זסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

[כג]

עוד טעם מדוע כתוב אני ה' במצות ואהבת לרעך כמוך

או יתכן<sup>12</sup>, דהנה העלו החכמים אחרי התפלספס, דענין אהבה, כשהיא חוזרת אל עצמו, באה בסיבת ההתנגדות, כמו, העני

ועל פי זה יתבאר לך דברי חז"ל בספרי (ואתחנן פסקא לג) על הפסוקים (דברים ו, ה-ו) "וְאֶהְיֶה לְךָ לְבָבָהּ וְכָל נַפְשָׁךְ וְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְנְךָ הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ". וז"ל הספרי, "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, רבי אומר, למה נאמר, לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, איני יודע כיצד אוהבים את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, תן הדברים האלה על לבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו" עכ"ל הסיפרי. ודברי חז"ל צריכים ביאור מה מקשה ומה מתרץ.

ולפי המבואר אתי שפיר, דקשיא לרבי, מה ענין מצות אהבת ה' לשמירת המצוות, דסמכה תורה למצות ואהבת את ה' שמירת המצוות, על זה מפרש רבי, שכיון שנאמר מצות אהבת ה', איני יודע כיצד לאהוב את ה', דאם נאהוב את ה' בעבור התועלת שיש לנו מה', אין זו אהבה אמיתית, בכל לבבך, ואם נאהוב את ה' על דרך ההשתוות, הרי אין שום דמיון והשתוות לנמצאים אל ה', אם כן איך נאהב את ה', על זה כתבה תורה שאהבת ה' תתכן על ידי שתתן לבך לדברי תורה, שמתוך כך אתה מכיר הקדוש ברוך הוא ומדבק בדרכיו. פירוש, שמתוך זה שאתה מתדבק בדרכי השם, מה הוא רחום אף אתה רחום חנון, אם כן יש לך שווי קצת אל דרכי השם יתברך ותדבוק במדותיו, ומשתוקק אליו, כאשר תדע, כי הוא מקור הרחמים והחכמה, וכל אופני השלמות. וזה האהבה האמיתית.

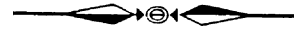
ובזה יבואר מצות אהבת רעך, דבכונה כתוב "כמוך", ללמד שתאהב את רעך אהבה של השתוות, "כמוך", ולא אהבה של ניגודים, אלא שהוא כמוך, ואז תאהב אותו אהבה אמיתית שלא על מנת לקבל ממנו תועלת או הנאה או שיכבדוך או ישיבו לך גמול ותשלום, כי אז אין האהבה מתייחסת אל הנאה, אלא לעצמו, שאז דוקא על ידי הניגודים יהיה האהבה הזו, כי העני יאהב דוקא את העשיר, אבל האהבה אמיתית היא כאשר היא אהבה של שוים כמוך.

ואם תאמר מדוע שתאהב את רעך שהוא כמוך, מבאר המשך חכמה, שכונת התורה, שתתבונן שהוא מזרע מבחר האנושי ומעובדי השם באמת, ומהמחזיקים ידיעת השם בעולם.

תאהב ותוקיר נפש ישראלי הרחוק ממך, אשר לא ראית מעולם. וזו"ק<sup>11</sup>.



<sup>11</sup> תמצית דבריו: עוד טעם שכתוב "אני ה'", כיון שתאות הצדיקים לה' אינה חומרית, אלא שכלית, שכשהנפש מתגברת על החומר, היא מתשוקקת לרואה ואינו נראה, לכן ציוה ה' שתאהב את רעך באותו אופן שאתה מצוה לאהוב את ה', שכשיגבור השכל על החומר ישתוקק לאהבת ישראל, אחר שהוא כמותו, מעון לרוחניות ההשגחה העליונה, ואז יאהב את עמו אפילו לא ראהו מעולם, לכן כתוב ואהבת לרעך כמוך, באיזה אופן תאהב אותו, אני ה', כמו שאתה אוהב את ה'.



[כג]

<sup>12</sup> [כג] עוד טעם מדוע כתוב אני ה' במצות ואהבת לרעך, ומדוע כתוב כמוך. דהנה הפילוסופים אמרו שיש שני סוגי אהבה. האחת אהבה הבאה מחמת הניגודים, והשניה הבאה משיווי בין אנשים. דהיינו, אהבה שהיא מסיבת ההתנגדות, היא אהבה בין אחד לשני שהוא מנוגד לו, כמו עני שאוהב עשיר, ואיש שאוהב את אשתו שהם ניגודים, ואהבה זו אינה אהבה אמיתית, כי באמת הוא אוהב את הנאה, כי הנאה מחזיר לו מה שהוא צריך, שהעני מקבל ממון מהעשיר, לכן הוא אוהבו, והבעל הנאה מאשתו לכן אוהבה, או הארץ לשמים שנותנת לה מטר שמים. וסיבת האהבה, היא דוקא הנוגדות ביניהם, כי העני לא יאהב העני, והאיש לא יאהב בדוקא איש אחר, ולכן אומן שונא בן אומנותו, כי אינם נוגדים, ואהבה כזאת אינה אהבה אמיתית, כי באמת הוא אוהב את עצמו, אלא שאוהב את הנאה מחמת שאוהב את עצמו.

אבל אהבה שחוזרת אל הנאה, היא אהבה שבא מחמת ההשתוות והיחס לנאה, כמו שחכם אוהב חכם וכדו'.

ולפי זה יש לחקור, איך תתכן האהבה לה', שהרי הנה ה' יתברך אין לו שום דמיון והשתוות בינו לנמצאים, אם כן לא תתכן אהבה לה' לכאורה מחמת השתוות, אלא על ידי ההתנגדות, היינו שהקדוש ברוך הוא נותן לאדם את החסר לו כחיים ופרנסה וכו', אבל לא תתכן אהבה על השתוות. אבל באמת אי אפשר לומר שזו היא מצות אהבת ה', דהיא מדרגה פחותה ושלא לשמה.

# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

וזה אהבת עצמו, ואז גורם האהבה היפוך, כי יותר בטוח להשיג תודה העשיר מהעני, החכם מהסכל, יותר מאשר ישיג במי שהוא בערכו, רק ואהבת לרעה כמוד, פירוש, שהשווי יביא האהבה, ותהא סבת האהבה מה שהוא דומה לך, והוא כמוד וכערכך, ותתבונן שהוא מזרע מבחר האנושי ומעובדי השם באמת, ומהמחזיקים ידיעת השם בעולם. וזה אני ה', ושזה דוגמת אהבה, כאשר אתה צריך לאהוב אותי, וכאשר אני אוהבכם, שכתוב (מלאכי א, ב) ואהב את יעקב, שזה אהבה בעצם, לא דבוקה לאיזה סיבה חוזרת לאהוב, כי אם צדקתם מה תתנו לי, והשם יתברך אינו מקבל שום תועליות משום נברא, ואדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, כן תאהב לרעה. וכל הדרכים האלה הם אמיתיים בכלליותם ובפרטיותם, ואשרי מי שיזכה לזה. ובבחינה זו אמרו על משה בפרק רבי ישמעאל (מנחות סה, א), ועל יהושע בפרק ב דעירובין (כב, ב) שהיה אוהב את ישראל, שלא קוו לאיש, כי שלמותם היה מעצמותם, וכמו שאמרו בשניהם (שמות ג, ה; יהושע ה, טו) של נעלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש, ולא הנחילו מעלתם לבניהם, ולא קיבלו שום שכר מהכלל הישראלי, וחששו בדברים שיהיו לתועליות הכלל עד קץ הימין הרחוק בעיניהם, וכמו שנתבאר, ודו"ק בכל זה<sup>13</sup>.

<sup>13</sup> תמצית דבריו: עוד טעם מדוע כתוב במצות אהבת ה', אני ה', ומדוע כתוב "כמוד". דהנה יש שני סוגי אהבה, האחת, מחמת הניגוד, כגון עני שאוהב עשיר, ואיש שאוהב את אשתו, שאהבה זו חוזרת אל האוהב, שאוהב את הנאהב מחמת התועלת שיש לו מהנאהב, ואין זו אהבה אמיתית. אבל אהבה בין שוים היא אהבה אמיתית, כגון חכם שאוהב חכם וכדו'. ואהבה לה' מחמת התועלת שיש מה' אינה אהבה אמיתית, אבל צריך לאהוב את ה' על ידי שיתדבק בתורה, וינהג על פי מדותיו, מה הוא רחום כו', ועל ידי זה יהיה לו שוויות במידות ה', ומחמת השוויות יאהב את ה', לזה כתוב ואהבת לרעה כמוד, היינו תאהב את רעה מפני שהוא כמוד, שהיא אהבה אמיתית, ולא מחמת הניגוד, כי אני ה', שגם את אהבה שאני ה' צריך לאהוב בסוג אהבה כזאת.

להעשיר שמקבל טובה ממנו, וכאהבת איש לאשתו, וכאהבת הארץ להשמים שמקבלת מטר ממנו, שכל זה ענין חוזר אל עצמו, שאוהב את עצמו, וכל אומן שונא בן אומנתו (בראשית רבה לט, ד). אבל אהבה החוזרת אל הנאהב, היא באה מסיבת ההתדמות והשתוות היחס והערך, כמו חכם אוהב חכם, וכיוצא בזה. ולכן על אהבת השם יתברך, שאין שום יחס ושיווי בינו להנמצאים, אם לא תהיה חוזרת אל האוהב, וזה מדרגה פחותה ושלא לשמה, אמרו חזל בספרי (לואתחנן ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, למה נאמר, לפי שהוא אומר ואהבת את ה' בכל לבבך, אינו יודע באיזה צד, כיון שאין ערך ויחוס ושווי אל השם יתברך, אם כן הלא האהבה הוא על ידי תקות התועליות וחוזרת לאהוב, אם כן אין זה בכל לבבו, תלמוד לומר והיו הדברים האלה כו' על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר הקדוש ברוך הוא ומדבק בדרכיו. פירוש, שמתוך זה שאתה מתדבק בדרכי השם, מה הוא רחום אף אתה רחום חנון, אם כן יש לך שווי קצת אל דרכי השם יתברך ותדבוק במדותיו, ומשתוקק אליו, כאשר תדע, כי הוא מקור הרחמים והחכמה, וכל אופני השלמות. וזה האהבה האמיתית. ולכן אמר, כי אם תאהב להישראלי, לא תאהב אותו עבור אותו דבר שיכבדוך בני אדם או יהללוך, או ישיבו לך גמול ותשלום, כי אז אין האהבה מתיחסת אל הנאהב רק אל האוהב,

ועל פי זה מבואר מדוע כתוב "אני ה'", ללמד שזה דוגמת האהבה, כאשר אתה צריך לאהוב אותי, וכאשר אני אוהבכם, שכתוב (מלאכי א, ב) ואוהב את יעקב, שזה אהבה בעצם, לא דבוקה לאיזה סיבה חוזרת לאוהב, כי אם צדקתם מה תתנו לי, והשם יתברך אינו מקבל שום תועליות משום נברא, ואדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, כן תאהב לרעה.

ולאחר שסיים המשך חכמה את כל הדרכים הנפלאים במצות אהבת רעה, מסיים, וז"ל: "וכל הדרכים האלה הם אמיתיים בכלליותם ובפרטיותם, ואשרי מי שיזכה לזה. ובבחינה זו אמרו על משה בפרק רבי ישמעאל (מנחות סה, א), ועל יהושע בפרק ב דעירובין (כב, ב) שהיה אוהב את ישראל, שלא קוו לאיש, כי שלמותם היה מעצמותם, וכמו שאמרו בשניהם (שמות ג, ה; יהושע ה, טו) של נעלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש, ולא הנחילו מעלתם לבניהם, ולא קיבלו שום שכר מהכלל הישראלי, וחששו בדברים שיהיו לתועליות הכלל עד קץ הימין הרחוק בעיניהם, וכמו שנתבאר, ודו"ק בכל זה" עכ"ל.





# משך חכמה

פרשת [אחרי מות] קדושים פסקא יח - כד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בית החכמה - מאת הרב יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תלא טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

חברתה. רק השתלמות האדם למכון תכליתו ולפסגת מטרותו, אשר בל יוכל להשתלם יותר, היה על ידי השתלשלות ההשגחה אצל האבות, עד בואם אל רום המעלה בהשגחה הנסייית ובחכמה על ידי משה, והגיעו כולם למעלת נבואה, וראו כבוד ה', ולכן תדע, כי זה ספר, הוא ספר התורה, הוא תולדות אדם, התפתחותו למרום קיצו מה שיוכל האדם לבא בעולם הזה, שאף בימי שלמה לא הגיעו למעלתו. ודו"ק<sup>15</sup>.

א) שכתבו "זה ספר תולדות האדם", הוא כלל גדול יותר, שמלמד אותנו איך יכול האדם לבוא לרום מדרגתו שיכול לבוא בעולם הזה, שאף בימי שלמה, דהיינו הנביאים, לא הגיעו למעלה זו, לכן דוקא ספר התורה הוא תולדות האדם. שהוא מספר על תולדות האדם, ומלמד לפסול כל השיטות הפסולות, הוא כלל גדול יותר מהפסוק "ואהבת לרעך כמוך", כי הוא לא רק מלמד את האדם הפרטי איך להתעלות, אלא מלמד עד כמה פסולות הן השיטות המזוייפות לשלמות החברה הכללית, ואיך היא הדרך האמיתית, שהיא דרך האבות.

<sup>15</sup> תמצית דבריו: ביאור הספרא: "ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה". דמספר בראשית לומדים כלל יותר גדול מהפסוק ואהבת לרעך כו', דבא ללמד, איך כל השיטות לקיום החברה פסולות, כגון שיטת הנאצים, שכל החזק שולט יותר, והוא דור המבול, או שיטת הקומוניסטים, שהוא דור ההפלגה, שוויון מלא, הכל פסול, ולכן הביא עליהם ה' מבול, ופילג את דור ההפלגה, שבשיטתם הפסולות רצו רק להכחיד את האומות, אבל הדרך האמיתית לשלמות האדם הוא דרך האבות הקדושים, שזכו לגילוי שכינה, ודרכו של משה רבינו ע"ה בחכמת התורה. לכן זה ספר תולדות האדם שכתוב בספר בראשית, הוא כלל גדול יותר - לכל הנהגת החברה האנושית.



[כד]

ביאור הספרא: "ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה".

תורת כהנים<sup>14</sup> (פרשה ב, פרק ד, פסקא יח). בן עזאי אומר, זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א), זה כלל גדול מזה. זה דבר כי תדע, כי כל השיטות מהרשע כבר היו, כמו שיטת האגרוף היה אצל דור המבול כי מלאה הארץ חמס (שם ו, יג), ובאו בני האלהים אל בנות האדם (שם פסוק ד). שיטת כיס אחד יהיה לכולנו, היה אצל דור הפלגה, כי רצו שיהיו שותפים וחברה יחד בהון ובנשים וכל מחמדניהם לא יהא להם יחס, רק משותף להמין. והקדוש ברוך הוא פלג לשונם, וכל אומה רצתה להכחיד

[כד]

<sup>14</sup> [כד] ספרא קדושים פרשה ב פרק ד ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א), זה כלל גדול מזה" ע"כ. והנה דברי בן עזאי צריכים ביאור, מה נתכון בזה. אבל הביאור בזה, דהנה כל השיטות החדשות כביכול שיש בעולם, כבר היו מאז ומתמיד, כגון שיטת האגרוף, היינו השיטה שמי שחזק ביותר הוא השולט, [שיטת הנאצים, ימח שמם וזכרם], היה כבר אצל דור המבול, כי מלאה הארץ חמס, והיה זה מסיבה אידאולוגית, שכל החזק חוטף מחבירו מה שיש לו, ולכן חטפו את נשי חבריהם. וכן שיטת כיס אחד, היינו שלא יהיה מעמד לעשיר יותר מעני, וכולם יהיו שוים [היא שיטת הקומוניסטים], כבר היה בדור ההפלגה, כי רצו כולם שיהיו שותפים יחד בחברה, בהון ובנשים, והקדוש ברוך הוא פלג לשונם. שכל הדרכים הללו לא הביאו תועלת להתעלות, אלא להפך, על ידי שיטתם, כל אומה רצתה להכחיד חברתה, כמו שראינו בשיטת הנאצים ימח שמם, והקומוניסטים.

אבל הדרך האמיתית להשתלמות האדם למכון תכליתו ולפסגת מטרותו, למקום כל כך גבוה שלא יוכל להשתלם יותר, זה היה רק אצל השתלשלות השגחת ה' אצל האבות, שהגיעו בעבודתם אל רום המעלה בהשגחת ה' עליהם השגחה ניסית, וכן אצל משה רבינו ע"ה שהיה על ידי חכמת התורה, וכולם הגיעו למעלת נבואה וראו כבוד ה', וזה הדרך האמיתית ולא הדרכים הפסולות שמובא לעיל.

זה כונת בן עזאי שאמר על דברי רבי עקיבא, שמה שכתוב בתורה "ואהבת לרעך כמוך" הוא כלל גדול בתורה, אמר בן עזאי שהפסוק בראשית (ה, ה)

